

UAB „INVESTICIJŲ IR VERSLO GARANTIJOS“ RIZIKŲ VALDYMO POLITIKA

I. VARTOJAMOS SĄVOKOS IR SUTRUMPINIMAI

Sąvoka	Reikšmė
Atitikties pareigūnas	„Invegos“ generalinio direktoriaus paskirtas asmuo, kuris yra atsakingas už atitikties identifikavimą, vertinimą, stebėseną ir su tuo susijusį konsultavimą bei ataskaitų teikimą
Interesų turėtojai	Visi tie, kuriems „Invegos“ veikla daro ar yra tikimybė, kad ateityje darys tiesioginę ar netiesioginę, teigiamą ar neigiamą įtaką, taip pat tie, kurie gali būti kitaip suinteresuoti Bendrovės veikla ar patys gali daryti įtaką jos veiklai
„Invega“ arba Bendrovė	UAB „INVESTICIJŲ IR VERSLO GARANTIJOS“
Rizika	Neplanuotų įvykių, kurie gali neigiamai paveikti „Invegos“ strategijos įgyvendinimą ir veiklos tikslų siekimą, galimybė
Rizikos veiksnys	Aplinkybė arba galimas įvykis, kuris didina rizikos pasireiškimą
Rizikų koordinatorius	„Invegos“ generalinio direktoriaus paskirtas asmuo, kuris yra atsakingas už rizikų identifikavimą, įvertinimą, prioritetizavimą. Koordinatorius užduotys: sudaryti rizikų valdymo priemonių planą, jį įgyvendinti, atlikti nustatytų rizikų ir rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo stebėseną bei teikti informaciją susijusią su rizikų valdymu
Rizikų savininkas	„Invegos“ struktūrinio (funkcinio) padalinio vadovas ar darbuotojas atsakingas už tam tikrą „Invegos“ veiklos sritį, kuriam pavesta valdyti tam tikras rizikas
Rizikų valdymo politika arba Politika	Ši „Invegos“ rizikų valdymo politika su visais priedais, pakeitimais ir papildymais (jei tokių būtų)
Rizikų valdymo procesas	Veiklos procesas, skirtas identifikuoti, įvertinti, prioritetizuoti rizikas, sudaryti rizikų valdymo priemonių planą, jį įgyvendinti, atlikti nustatytų rizikų ir rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo stebėseną bei teikti informaciją susijusią su rizikų valdymu
RVSPDG	Rizikos valdymo ir strateginio planavimo darbo grupė
Vadovybė	„Invegos“ generalinis direktorius ir jo pavaduotojas
Vidaus auditorius	Nepriklausomas ir nuolat veikiantis „Invegos“ struktūrinis padalinys, užtikrinantis patikimos ir tinkamai veikiančios vidaus kontrolės sistemos priežiūrą ir vertinimą, kurį gali sudaryti vienas ar keli asmenys

Kitos politikoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos ir (ar) „Invegos“ teisės aktuose reglamentuojančiuose vidaus kontrolės sistemos kūrimą ir rizikos valdymą, apibrėžtas sąvokas.

II. BENDROSIOS NUOSTATOS

Politikos tikslas – užtikrinti „Invegoje“ vieningą ir bendrais principais pagrįstą rizikų valdymą, siekiant užtikrinti „Invegos“ strateginių tikslų įgyvendinimą, didinti Bendrovės veiklos efektyvumą ir valdymo kokybę, didinti pasitikėjimą „Invega“, užtikrinti saugią aplinką darbuotojams bei gerinti teikiamų paslaugų kokybę.

Politikoje yra apibrėžiamos pagrindinės rizikų valdymo sąvokos, rizikų valdymo organizavimo principai, atsakomybės ir apibendrinti reikalavimai dėl informacijos pateikimo apie „Invegos“ rizikų valdymo veiklą ir jos rezultatus.

Rizikos valdymo procesas turėtų apimti visas reikšmingas „Invegos“ veiklos sritis ir nustatyti bei valdyti tikėtinus rizikos veiksnius, kurie gali neigiamai paveikti „Invegos“ veiklą, taip pat suteikti pakankamą užtikrinimą, kad tiek ilgalaikiai, tiek ir trumpalaikiai veiklos tikslai bus pasiekti, o teisės aktais pavestos vykdyti funkcijos bei kiti sutartiniai įsipareigojimai bus tinkamai įgyvendinti. Nors finansinė „Invegos“ valdomų fondų fondų ar atskirų finansinių priemonių rizika nedaro tiesioginio poveikio „Invegos“ finansinei būklei, visgi būdama paskirta šių fondų fondų ar atskirų finansinių priemonių valdytoja bei atsakingai vykdydama savo pareigas, „Invega“ taip pat siekia užtikrinti kokybišką jų rizikos valdymą.

Politiką rengia ir peržiūri Kokybės ir rizikos valdymo skyrius (toliau – KRVS). Politiką tvirtina „Invegos“ valdyba.

Politikos nuostatos peržiūrimos, ir pagal poreikį keičiamos, kai nustatoma reikšmingų ar naujų aplinkybių ar rizikų, kurios gali daryti įtaką įmonės veiklai ir turi būti tinkamai įvertintos bei valdomos.

III. PAGRINDINIAI RIZIKOS VALDYMO PRINCIPAI IR TIKSLAI

„Invega“, valdydama savo veiklos rizikas, kelia sau tokius pagrindinius tikslus:

- Išvengti arba sumažinti iki priimtino lygio galimų grėsmių neigiamą įtaką Bendrovės ilgalaikių tikslų pasiekimui, atsižvelgiant į Invega ilgalaikėje veiklos strategijoje nustatytą rizikos apetitą ir rodiklius;
- Laiku identifikuoti ir teikti informaciją apie galimas rizikas, kad būtų galima išanalizuoti ir parengti tinkamas atsako priemones, padedančias sumažinti neigiamą poveikį įmonės tikslų pasiekimui;
- Sumažinti Bendrovės veiklos jautrumą ir priklausomybę nuo galimų neigiamų ateities pokyčių ar įvykių, minimizuojant galimus kaštus ir nuostolius, susijusius su netikėtomis situacijomis, kurioms nebuvo pasiruošta;
- Nuolatos stebėti rizikos veiksnių pasikeitimus ir jų galimą įtaką Bendrovės viduje ir išorėje bei laiku ir reguliariai informuoti apie tai Bendrovės valdymo organus;
- Užtikrinti, kad rizikų valdymas yra integrali visų veiklos procesų bei Bendrovės kultūros sudedamoji dalis.

Valdant rizikas „Invegoje“ laikomasi šių pagrindinių principų:

- Bendrovės vertės išsaugojimo ir jos kūrimo principo, kuris reiškia, kad rizikų valdymas tiesiogiai prisideda prie „Invegos“ strategijos įgyvendinimo ir veiklos tikslų pasiekimo bei veiklos gerinimo padedant tinkamai pasiruošti, reaguoti į neigiamus įvykius, sumažinti jų poveikį ir (ar) tikimybę.
- Integralumo principo, kuris reiškia, kad rizikų valdymas yra vieninga „Invegos“ kasdienės veiklos valdymo, kontrolės ir planavimo bei pokyčių valdymo dalis, kad rizikų valdymo tikslai bei veiksmai būtų efektyvūs, o rizikų valdymo priemonėms skirtos lėšos būtų paskirstytos racionaliai ir ekonomiškai pagrįstai. Rizikų valdymas padeda „Invegos“ valdymo organams ir vadovams priimti geriau informuotus sprendimus bei prioretizuoti veiksmus, įvertinant galimas alternatyvas ir jų pasekmes.
- Informacijos aktualumo ir patikimumo principo, kuris reiškia, kad rizikų valdymas paremtas patikimais istoriniais duomenimis, stebėjimu, patirtimi ir ekspertiniu vertinimu.
- Rizikų valdymo savalaikiškumo principo, kuris reiškia, kad „Invegos“ vadovybė, valdyba ir kiti atsakingi darbuotojai turi būti laiku ir tinkamai informuoti apie nustatytas rizikas ir jų valdymo priemones bei įtraukti į rizikų valdymo procesą, užtikrinant jo naudingumą.

Skaidrumo principo, kuris reiškia, kad „Invega“, siekdama didinti pasitikėjimą, interesų turėtojams informaciją apie rizikos valdymą teikia metinėje „Invegos“ veiklos ataskaitoje.

„Invegos“ Rizikos valdymo politika yra pagrįsta Trijų linijų modeliu¹, kuris padeda nustatyti procesus, pasiekti užsibrėžtų tikslų, palengvina rizikos valdymą, aiškiai struktūrizuoja valdybos, vadovybės ir vidaus audito sąveiką ir atsakomybes, kad vyktų efektyvus bendradarbiavimas, būtų pasiekti tikslai ir užtikrinta atsakomybė. Rizikos vertinimas grįstas sprendimų priėmimu ir galimybių išnaudojimu.

IV. RIZIKŲ KLASIFIKAVIMAS

„Invegoje“ rizikos valdymo procesas yra vidaus kontrolės sistemos dalis ir apima šių esminių rizikų valdymą:

1. Strateginė rizika – yra esminiai neapibrėžtumai, susiję su veiklos aplinkos pokyčiais ir „Invegos“ gebėjimu pasinaudoti šiais pokyčiais arba pasirengti jiems, norint pasiekti akcininko ir vadovų įmonės strategijoje nustatytus tikslus.
2. Finansinė rizika – tai rizika, kuri apima kredito, likvidumo, užsienio valiutų kursų ir palūkanų normų rizikas.
 - 2.1. Kredito rizika – tikimybė patirti finansinių nuostolių dėl finansinius įsipareigojimus prisiėmusios sandorio šalies nesugebėjimo vykdyti įsipareigojimų sandoryje numatytomis sąlygomis.
 - 2.2. Likvidumo rizika – tikimybė, kad „Invega“ neturės ar nesugebės reikiamu laiku gauti finansinių išteklių įvykdyti prisiimtus finansinius įsipareigojimus.
 - 2.3. Užsienio valiutų kursų rizika – tikimybė patirti nuostolių, kai dėl užsienio valiutų kursų svyravimų pasikeičia finansinio turto ar įsipareigojimų tikroji vertė.
 - 2.4. Palūkanų normų rizika – galimų nuostolių rizika dėl palūkanų normų svyravimo, esant neatitikimams tarp aktyvų ir įsipareigojimų perkainavimo terminų.
3. Operacinė rizika – tikimybė patirti nuostolių dėl Bendrovės darbuotojų, sistemų, netinkamų ar nepavykusių vidaus procesų arba dėl išorės įvykių bei veiksnių poveikio, įskaitant teisinės bei rinkos rizikos pasireiškimą.
4. Atitikties rizika suprantama kaip galimi įvykiai ar aplinkybės, dėl kurių Bendrovės veikla gali neatitikti teisės aktų ar geriausios praktikos reikalavimų, dėl ko gali kilti žala Bendrovei.

¹ Trijų linijų modelis: <https://vaa.lt/wp-content/uploads/2020/09/Trij%C5%B3-linij%C5%B3-modelis.pdf>

V. STRATEGINĖ RIZIKA

Strateginė rizika plačiaja prasme suprantama kaip bet koks išorės ar vidinis veiksnys ar aplinkybė, kuri gali turėti žymią neigiamą įtaką Bendrovės ilgalaikių strateginių tikslų pasiekimui. Strateginės rizikos gali kilti dėl netinkamo planavimo, klaidingų verslo sprendimų ar netinkamo sprendimų įgyvendinimo, dėl neadekvataus resursų paskirstymo, dėl nesugebėjimo laiku ir tinkamai reaguoti į besikeičiančią Bendrovės veiklos aplinką. Visi esminiai pokyčiai ir sprendimai Bendrovės veikloje neišvengiamai veda prie didesnių ar mažesnių strateginių rizikų, o Bendrovės sėkmė priklauso nuo to, kaip efektyviai šios rizikos yra identifikuojamos ir valdomos. Todėl siekiant sėkmingo ir darnaus „Invegos“ vystymosi, tiek ruošiant, tiek įgyvendinant strateginius planus turi būti iš anksto numatyti galimi įvykių scenarijai, nukrypimai nuo planų ir su tuo susijusios rizikos. Netinkamas ar nesavalaikis strateginių rizikų valdymas padarytų daug žalos, todėl „Invegoje“ strateginė rizika yra valdoma nuolatos, o reikšmingiausios rizikos ir jų valdymo priemonės yra stebimos ir aptariamoms Bendrovės valdyboje. „Invegoje“ išskiriami šie pagrindiniai strateginių rizikų veiksniai:

- a. Netinkamas strateginis planas. Siekiant suvaldyti šią riziką, strateginio planavimo sesijos metu yra:
 - aptariamoms pagrindinėms prielaidoms, remiantis kuriomis yra nustatomi „Invegos“ misija, vizija, tikslai ir uždaviniai;
 - įvertinama aplinka, kurioje bus veikiama planuojamu periodu;
 - nustatoma, ar pakanka resursų iškeltiems tikslams pasiekti;
 - įvertinama, ar strateginis planas yra nuoseklus ir atitinka akcininko ir verslo lūkesčius.
- b. Vėluojama reaguoti, arba netinkamai reaguojama į vidinės ar išorinės aplinkos pokyčius, dėl ko Bendrovės strategija tapo neefektyvi ir turėtų būti koreguojama. Siekiant suvaldyti šią riziką, „Invegoje“ yra paskiriami už atskirų uždavinių įgyvendinimą atsakingi asmenys, kurie nuolatos stebi įgyvendinimo rezultatus bei apie juos reguliariai informuoja vadovybę. „Invegos“ valdyba turi būti reguliariai, tačiau ne rečiau kaip kartą per pusmetį informuojama apie strateginių tikslų įgyvendinimo būklę ir reikšmingiausių strateginių rizikų valdymą. Stebėtojų tarybai karta per metus yra teikiamos metinės strategijos įgyvendinimo ataskaitos.
- c. Netinkami sprendimai pasirenkant finansų tarpininkus, nuo kurių sėkmingos veiklos didele dalimi priklauso ir įmonės strateginių tikslų pasiekimas. Nuo tinkamo finansų partnerių – fondų valdytojų, – pasirinkimo bei paskesnės jų veiklos priežiūros priklauso ir „Invegai“ patiktų rizikos kapitalo priemonių galutinis pelningumas, kas vertintina kaip viena reikšmingiausių ir esminių „Invegos“ veiklos strateginių rizikų. Fondų valdytojai yra atrinkami vykdamieši atranką (pirkimą). Atrankos sąlygos ir finansų tarpininkams keliami reikalavimai yra nustatomi laikantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (net jeigu taikymas nėra neprivalomas), Europos struktūrinių ir investicijų fondų reglamento bei valstybės pagalbos teikimą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų bei Lietuvos Respublikos finansų ministro patvirtintų Finansinių priemonių įgyvendinimo taisyklių. Atrankos kriterijai skiriasi priklausomai nuo įgyvendinamos priemonės ir paprastai apima reikalavimus finansams, rizikos valdymui ir vidaus kontrolės sistemos, savininkų ir vadovų reputacijai, patirčiai, kvalifikacijai, jeigu taikoma, tai reikalaujama, kad finansų tarpininkas atitiktų visus įstatymuose nustatytus ar Lietuvos banko taikomus reikalavimus. Atrankos sąlygas rengia ir su fondų finansavimo sutarčių šalių atstovais (arba iš jų sudaryto priemonės įgyvendinimo priežiūros komiteto atstovais) suderina „Invegos“ Priemonių valdymo skyrius, o jas tvirtina „Invegos“ generalinis direktorius. Taip pat atrinkti finansų tarpininkai kas ketvirtį „Invegai“ teikia ataskaitas apie atitikimą atrankos metu nustatytoms sąlygoms bei apie finansinės priemonės įgyvendinimo eigą. Sutartyse su finansų tarpininkais numatytos galimybės „Invegai“ keisti finansavimo sąlygas arba stabdyti priemonės įgyvendinimą, jeigu finansų tarpininkas nesilaiko savo įsipareigojimų arba neatitinka atrankos metu nustatytų kriterijų. Kiekvienos šių priemonių siektina grąža yra nustatoma iš anksto priemonės kūrimo metu tvirtinant priemonių reikalavimus ir sąlygas. Kadangi šių priemonių finansinės grąžos rodikliai gali būti skaičiuojami tik po investicijų realizavimo, rizikos stebėsenos rodikliai šioje srityje nenustatomi. Svarbiausių strateginių rizikos rodiklių stebėjimui „Invegos“ strategija numato keletą pagrindinių rodiklių – kapitalo grąžą (ROE) ir priemonėms skirtų lėšų panaudojimo rodiklį.

VI. FINANSINĖ RIZIKA

Pagrindinė „Invegos“ veikla – finansinių paslaugų teikimas, todėl finansinės rizikos valdymo procesas „Invegoje“ laikantis teisės aktų ir vidaus kontrolės reikalavimų vykdomas nuolatos.

Kredito rizika

Dėl veiklos specifikos didžiausią Bendrovės aktyvų dalį sudaro įvairios finansinės priemonės, todėl kritinę įtaką Bendrovės tikslams ir veiklos rezultatams turi tinkamas kredito rizikos valdymas.

Kredito rizika tiesiogiai „Invegai“ iš esmės atsiranda dėl individualių ir portfelinių garantijų teikimo, kreditinių išteklių teikimo finansų tarpininkams bei dėl laisvų lėšų investavimo. Nors „Invega“ tiesiogiai neprisiima kredito rizikos dėl portfelinių garantijų ar paskolų teikimo, kadangi visa su šių priemonių įgyvendinimu kylanti kredito rizika atitenka „Invegos“ valdomiems fondų fondams, kurių lėšomis šios priemonės yra įgyvendinamos, visgi būdama paskirta fondų fondų ar atskirų finansinių priemonių valdytoja bei atsakingai vykdydama savo pareigas, „Invega“ taip pat siekia užtikrinti kokybišką šių fondų fondų ar atskirų finansinių priemonių kredito, taip pat ir kitų finansinių rizikų valdymą.

Kredito rizika dėl garantijų priemonių teikimo kyla, kai pagal sutartis su finansų tarpininkais arba kredituojančiais eksportuotojais, „Invega“ įsipareigoja atlyginti nuostolių dalį, jeigu ūkio subjektas, už kurio įsipareigojimų įvykdymą buvo suteikta garantija, neatsiskaitytų arba taptų nemokus. Paskolų priemonių atveju „Invega“ tiesiogiai ar per finansų tarpininkus skolina

priemonei skirtas lėšas ir patiria riziką, kad paskolintos lėšos nebus gražintos. Naudojantis finansų tarpininkų paslaugomis papildoma rizika kyla ir dėl pačių finansų tarpininkų mokumo, o investuojant laikinai laisvas lėšas – dėl investuotų lėšų saugumo. Kredito rizika taip pat kyla dėl teikiamų padidintos rizikos paskolinių priemonių, t.y., kai paskolos gavėjo kredito rizika nėra vertinama ar vertinama tik fragmentiškai, kai netaikomos paskolos užtikrinimo priemonės. Kredito rizika ir jos pasireiškimas tiesiogiai priklauso nuo priemonės įgyvendinimo sąlygų, portfelio kokybės, jo diversifikavimo, bendros Lietuvos ekonominės situacijos, atskirų ūkio šakų ekonominės situacijos, finansų tarpininkų vidaus politikos, kurios laikomasi, kai finansavimo gavėjai susiduria su finansiniais sunkumais, ir panašiai.

Informaciją apie „Invegos“ prisiimtą kredito riziką ir jos pokyčius kartu su tarpinėmis veiklos ataskaitomis valdybai jos nustatytu periodiškumu, tačiau ne rečiau kaip kas ketvirtį, teikia Finansų valdymo skyrius.

Kredito rizikai mažinti ir valdyti Bendrovė, naudoja įvairias priemones ir jų kombinacijas:

1. **Išankstinis priemonių reikalavimų ir sąlygų tvirtinimas.** Siekiant „Invegos“ kompetencijos ribose nustatyti vieningus priemonių kūrimo ir (ar) keitimo principus, kurie atitiktų teisės aktų reikalavimus ir rinkos praktiką, remiantis tarptautinių institucijų ir partnerių patirtimi, „Invegoje“ visos priemonės yra kuriamos vadovaujantis valdybos patvirtinta „Invegos“ priemonių rengimo (keitimo) politika. Tokiu būdu konstruojant naujas priemones, be kita ko, iš anksto nustatomas ir kredito riziką ribojančių sąlygų sąrašas. Šios sąlygos yra periodiškai peržiūrimos ir pagal galimybes tikslinamos, atsižvelgiant į priemonių portfelio kokybę ir atskirų rizikų pasireiškimo praktiką. „Invegos“ kompetencijos ribose priemonės rengimą (keitimą) organizuoja priemonės vadovas, kurį įsakymu paskiria generalinis direktorius. Už komunikaciją su suinteresuotomis institucijomis priemonės rengimo klausimais atsakingas tas skyrius, kurio darbuotojas yra priemonės vadovas, už ataskaitų teikimą – Finansų valdymo skyriaus darbuotojas.

2. **Garantijos atlyginimo nustatymas.** Individualių garantijų atveju, kredito rizika daro tiesioginę įtaką „Invegos“ veiklos pelningumui, todėl garantijos atlyginimas turi būti nustatomas iki garantijų teikimo pradžios ir kartą per metus peržiūrimas, atsižvelgiant į tiesiogines ir netiesiogines su garantijų teikimu susijusias sąnaudas, įskaitant veiklos, finansavimo, specialiųjų atidėjimų ir kapitalo sąnaudas, rizikos premiją bei siekiamą priemonės pelningumą. Tais atvejais, kai garantijų teikimo veikla tampa nuostolinga, siekiant suvaldyti kredito riziką, turi būti pirmiausiai inicijuojama rizikos vertinimo procedūrų peržiūra, prisiimamos rizikos lygio ir garantijos atlyginimo peržiūros procesas. Garantijos atlyginimo vertinimą atlieka ir siūlymą dėl jo dydžio nustatymo teikia Kokybės ir rizikos vertinimo skyrius, o galutinius sprendimus dėl garantijos atlyginimo dydžio nustatymo (pakeitimo) priima valdyba.

3. **Finansų tarpininkų patikimumo vertinimas.** „Invega“ valdydama kredito riziką susijusią su finansų partnerių patikimumu, iš anksto nustato minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti toks partneris. Bendrovė *a priori* vertina finansų tarpininko pasirengimą vykdyti paskolos ar investicijų gavėjų atranką ir finansavimą bei valdyti su tuo susijusias kredito rizikas. Už tinkamą finansų tarpininko rizikos bei vidaus tvarkų, susijusių su kredito rizikos valdymu, atitikimo „Invegos“ keliamiems reikalavimams įvertinimą yra atsakinga „Invegos“ generalinio direktoriaus paskirta atrankos ir (ar) vertinimo komisija arba priemonės vadovas, kai atrankos ir (ar) vertinimo komisija nesudaroma. Prieš pasirašant bendradarbiavimo sutartį, išvada dėl bendradarbiavimo galimybių teikiama „Invegos“ generaliniam direktoriui.

4. **Išankstinis projektų finansavimo rizikos vertinimas.** Portfelinių garantijų ir paskolinių priemonių per finansų tarpininkus atvejais paskolos gavėjų ir jų vykdomų projektų rizikos vertinimas bei sprendimo dėl finansavimo suteikimo priėmimas yra patikimas finansų tarpininkui, su kuriuo yra pasirašoma atitinkamos priemonės finansavimo ir įgyvendinimo sutartis. Šia sutartimi yra nustatomos „Invegos“ riziką ribojančios priemonės ir kriterijai, finansų tarpininkas yra įpareigojamas kredito riziką vertinti laikydamasis iš anksto suderintų procedūrų, metodikų ir sutarties, tarp „Invegos“ ir finansų tarpininko, sąlygų. Taip pat jam yra perkeliama dalis atsakomybės už netinkamą garantuotų paskolų ar išduotų paskolų administravimą ir kredito rizikos vertinimą.

Individualių garantijų bei „Invegos“ tiesiogiai teikiamų paskolų vertinimas atliekamas ir sprendimas dėl individualių garantijų ir tiesioginių paskolų suteikimo priimamas, laikantis „Invegos“ įstatuose nustatytos valdymo organų kompetencijos ribų bei laikantis generalinio direktoriaus tvirtinamų taisyklių (individualių garantijų teikimo procedūrų vadovo, projektų vertinimo metodika ar pan.). Siekiant išvengti žmogiškųjų klaidų, galimo interesų konflikto ir užkirsti kelią galimam sukčiavimui, prašymai suteikti individualią garantiją ar paskolą „Invegoje“ nagrinėjami keliais lygiais ir etapais:

I lygis – riziką vertina ir jos valdymo priemonės parenka projektų vertintojas, vadovaudamasis valdybos patvirtintomis garantijos ar paskolos rizikos vertinimo metodikomis bei kitais su garantijų ar paskolų teikimu susijusiais teisės aktais;

II lygis – riziką vertina ir valdymo priemonės, esant poreikiui, koreguoja Garantijų komitetas (toliau – GK arba Komitetas). GK dirba vadovaudamasis valdybos patvirtintais Garantijų komiteto nuostatais, kuriuose yra aptartos Komiteto funkcijos, jo organizavimo ir veikimo tvarka, Komiteto nariams taikomi reikalavimai, jų teisės, pareigos ir atsakomybės, taip pat privačiųjų ir viešųjų interesų derinimo taisyklės. GK narius generalinio direktoriaus teikimu taip pat tvirtina valdyba.

III lygis – galutinį sprendimą dėl garantijos ar paskolos suteikimo (nesuteikimo) ir konkrečių garantijos ar paskolos teikimo sąlygų priima „Invegos“ valdyba arba generalinis direktorius. Generalinis direktorius savo atsakomybę gali deleguoti jo kompetencijai priskirtų sprendimų priėmimą jam pavaldiems „Invegos“ darbuotojams.

Finansų tarpininkas arba pati „Invega“ (individualių garantijų, tiesioginių paskolų atveju) turi kaupti informaciją, kurios pagrindu buvo priimtas sprendimas suteikti garantiją ar paskolą arba jos nesuteikti ir priskirti ją atitinkamai rizikos kategorijai, taip, kad auditą atliekantys subjektai galėtų pagrįstai įsitikinti sprendimo priėmimo pagrįstumu ir nustatytų reikalavimų ir ribojimų laikymusi.

5. **Limitų nustatymas.** Įsipareigojimų pagal suteiktas garantijas limitą „Invegai“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių įstatymu, kiekvienais metais nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė. „Invega“ teikdama naujas garantijas turi neviršyti nustatyto limito. Siekiant eliminuoti nustatyto maksimalaus limito

pasiekimo ir viršijimo riziką, vykdoma nuolatinė garantijos įsipareigojimų apskaita pagal atskiras garantijų rūšis bei bendro įsipareigojimų limito stebėseną. Už šio limito planavimą, kontrolę bei ataskaitų teikimą „Invegoje“ yra atsakingas Finansų valdymo skyrius. Papildomi limitai yra nustatomi atitinkamos priemonės finansavimo ir įgyvendinimo sutartyse su finansų tarpininkais, kur yra aptariama, kokia gali būti maksimali vieno finansinio sandorio suma, kiek maksimaliai galima skolinti, investuoti ar garantuoti už visus vieno ūkio subjekto įsipareigojimus.

6. **Dalijimasis kredito rizika.** Siekiant didesnio finansų tarpininkų ir projektų vykdytojų suinteresuotumo, priemonių įgyvendinimo sąlygose, sutartyse dėl priemonės finansavimo ir įgyvendinimo ir kituose atitinkamuose dokumentuose nustatoma maksimali „Invegos“ atsakomybės dalis (procentinė dalis arba suma) finansavimo gavėjų įsipareigojimų nevykdymo ar bankroto atveju. Paskolos ar investicijų negražinimo rizika, viršijanti šią dalį arba sumą, atitenka finansų tarpininkui, suteikusiam atitinkamą paskolą ar atlikusiam investiciją, arba projektų vykdytojui, suteikiančiam atidėtąjį mokėjimą (eksperto kredito garantijų atveju). Taip pat individualios garantijos teikiamos ne kaip neatšaukiamos pirmojo pareikalavimo garantijos, bet kaip sąlyginės garantijos, t. y. Bendrovės įsipareigojimai pagal suteiktas garantijas atsiranda ir yra Bendrovei privalomi, jei iš garantijos gavėjo pusės buvo laikomasi garantijos suteikimo sąlygų ir yra pateikti tinkami tai įrodantys dokumentai.

7. **Kredito rizikos pergarantavimas.** Mažinant individualių garantijų kredito riziką, dalis įsipareigojimų pagal išduotas garantijas yra pergarantuojama finansinėmis priemonėmis, kurios yra įsteigtos ir finansuojamos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų, o į šiuos portfelius neįtrauktų Bendrovės suteiktų garantijų rizikos dalis yra perduota valstybei. Valstybė kompensuoja dalį garantijos išmokų, taip pat suteikia valstybės garantiją Bendrovės portfeliui, neviršijančiam nustatyto maksimalaus įsipareigojimų limito. Kadangi įsipareigojimas dalį išmokėtų garantijos išmokų yra įtvirtintas „Invegos“ veiklą reglamentuojančiame Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime ir kiekvienais metais su LR ūkio ministerija, kuri yra ir „Invegos“ akcininko įgaliotas asmuo, yra pasirašomos sutartys dėl garantijų išmokų dengimo, „Invega“ yra iš esmės tikra, kad teisės aktais apibrėžtos sumos, reikalingos garantijų išmokoms iš dalies padengti, bus gautos.

8. **Portfelio diversifikavimas.** Bendrovės portfelio diversifikavimo galimybės yra apribotos valstybės politikos ir akcininko jai keliamų tikslų. „Invega“ siekia, kad jos paslaugomis galėtų pasinaudoti kaip galima platesnis ūkio subjektų ratas, veikiančių visuose ūkio sektoriuose, išskyrus tuos, kurie yra neremiami pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus paskolų garantijų kredito įstaigoms už labai mažų, mažų, vidutinių ir didelių įmonių imamas paskolas teikimo nuostatus, Bendrąjį bendrosios išimties ir ES *de minimis* pagalbos reglamentus. Jeigu valdžios institucijų nėra nustatyta kitaip, finansinės priemonės teikiamos visose Lietuvos apskričių teritorijose, pagal galimybę bendradarbiaujant su visais finansų tarpininkais, kurie išreiškia norą ir atitinka iš anksto nustatytus reikalavimus.

9. **Periodinė paskolų ir garantijų portfelio peržiūra.** Valdant finansinių priemonių riziką, Bendrovėje periodiškai kas ketvirtį vykdoma suteiktų garantijų ir paskolų portfelio analizė, jo grupavimas pagal kredito rizikos grupes, rengiant ataskaitas ir, kai tai įmanoma, prevenciniu būdu kontroliuojant finansinių priemonių suteikimo sąlygų vykdymą. Taip pat tvirtinant ir peržiūrint veiklos strategiją, yra nustatomas strateginis rizikos rodiklis (taikomas tik individualioms garantijoms) – maksimalus toleruotinas garantijų nuostolingumas, išreiškiamas kaip vidutiniai metiniai nuostoliai santykiyje su vidutiniu garantijų portfelio dydžiu.

10. **Atidėjinių sudarymas.** Siekiant suformuoti pakankamą rezervą galimiems nuostoliams pagal prisiimtus įsipareigojimus dengti, vadovaujantis valdybos patvirtinta „Invegos“ atidėjinių sudarymo politika bei generalinio direktoriaus patvirtinta „Invegos“ atidėjinių sudarymo tvarka, yra formuojami atidėjiniai. Už savalaikį atidėjinių sudarymo politikos ir tvarkos atnaujinimą yra atsakingas Kokybės ir rizikos vertinimo skyrius. Už periodinę visų galiojančių individualių garantijų portfelio kokybės peržiūrą ir atidėjinių pagal patvirtintą atidėjinių sudarymo tvarką apskaičiavimą yra atsakingas Finansų valdymo skyrius.

11. **Saugus laikinai laisvų lėšų laikymas ir investavimas.** Sprendimas dėl „Invegos“ laikinai laisvų lėšų investavimo yra priimamas laikantis valdybos patvirtintos „Invegos“ laikinai laisvų lėšų investavimo tvarkos. Laikiniai laisvų lėšų investavimo siūlymą rengia atsakingas Finansų valdymo skyriaus darbuotojas, sprendimą priima „Invegos“ generalinis direktorius. Investuotų laikinai laisvų lėšų ataskaitas, kartu su tarpinėmis veiklos ataskaitomis, valdybai jos nustatytu periodiškumu, tačiau ne rečiau kaip kas ketvirtį, teikia Finansų valdymo skyrius.

12. **Atsiskaitymų kontroliavimas.** Už tiesioginių paskolų atsiskaitymų kontroliavimą yra atsakingi Finansų valdymo ir Kreditavimo skyriai. Finansų valdymo skyrius atsiskaitymus kontroliuoja per sąskaitų valdymą ir įmokų kontrolę. Kreditavimo skyrius administruoja abejotinas, problemines paskolas. Už kitų priemonių atsiskaitymus yra atsakingi Finansų valdymo skyrius ir priemonės vadovas. Konkrečios priemonės atsiskaitymų kontrolė vykdoma vadovaujantis priemonės procedūrų vadovu.

Likvidumo rizika

Bendrasis likvidumo valdymo tikslas – optimaliai valdyti turimus laikinai laisvus finansinius išteklius. Tai apima kasdienių pinigų srautų valdymą, ypatingą dėmesį kreipiant į trumpalaikį turtą ir trumpalaikius įsipareigojimus, įskaitant ir nebalansinės apskaitos elementus. Valdant likvidumą siekiama tvarkyti suplanuotas ir nesuplanuotas lėšų įplaukas ir išlaidas tokiu būdu, kad „Invega“ galėtų tinkamais terminais įvykdyti visus savo finansinius įsipareigojimus, nepatiriant alternatyvių kaštų dėl nepanaudotų laisvų lėšų. Likvidumo rizika „Invegoje“ galėtų kilti, jeigu ji nesugebėtų reikiamu laiku gauti lėšų įsipareigojimams pagal pasirašytas sutartis vykdyti. Tokią situaciją gali lemti blogas piniginių srautų planavimas, nepakankamas priemonių, į kurias investuotos lėšos, likvidumas arba biudžeto asignavimų valdytojų vėlavimas pervesti lėšas pagal jų prisiimtus įsipareigojimus. Bendrovės likvidumas yra užtikrinamas, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 11 d. nutarime Nr. 887 „Dėl uždarosios akcinės bendrovės „Investicijų ir verslo garantijos“ veiklos“ nustatytus reikalavimus dėl Bendrovės laisvų lėšų investavimo bei įsipareigojimų prisiėmimo, taip pat laikantis valdybos patvirtintos „Invegos“ laikinai laisvų lėšų investavimo tvarkos.

Bendrovės likvidumo rizikos valdymo priemonės:

- Priemonių konstravimo etape iš anksto apibrėžiamas priemonės įgyvendinimui, įskaitant nepalankiomis sąlygomis galinčiai atsirasti likvidumo spragai finansuoti, reikalingų lėšų poreikis ir šaltiniai, taip pat galimybės gauti papildomą finansavimą, jeigu priemonės įgyvendinimui skirtų lėšų neužtektų.

- Siekiant valdyti bendrą „Invegos“ likvidumą, vadovybės, valdybos ar ministerijų nustatytu periodiškumu (ar gavus atskirą paklausimą) yra atliekamas piniginių srautų prognozavimas, apimantis numatomas pinigų įplaukas ir pinigų išmokas, suskirstytas pagal svarbiausias finansines priemones. Vertinant finansavimo (likvidumo) poreikį turi būti atsižvelgiama ne tik į bazinį, bet ir į galimus alternatyvius scenarijus.

Už „Invegos“ vykdomų ir (ar) administruojamų priemonių įgyvendinimui skirtų lėšų administravimą, planavimą, stebėjimą ir ataskaitų teikimą yra atsakingi Priemonių valdymo ir Finansų valdymo skyriai. Jeigu yra reikšmingų neplanuotų pokyčių, galinčių turėti reikšmingos neigiamos įtakos „Invegos“ ar jos valdomų fondų fondų bei atskirų finansinių priemonių finansams, tikimybė esamoje arba būsimoje „Invegos“ likvidumo situacijoje, apie šiuo pokyčius „Invegos“ vadovybė ir valdyba turi būti informuojami nedelsiant. Taip pat „Invegos“ vadovybė ir valdyba turi būti informuojami apie visus jų nustatytų vidinių limitų viršijimo atvejus.

Palūkanų normos rizika

Bendrovė neturi jokio turto ar reikšmingų įsipareigojimų, už kuriuos būtų mokamos kintamos palūkanos. Bendrovė savo veiklai vykdyti nenaudoja skolintų lėšų. Investicijos į LR Vyriausybės vertybinius popierius yra laikomos iki jų išpirkimo. Vadovybės manymu, Bendrovė nesusiduria su reikšminga palūkanų normos rizika. Bendrovė netaiko išvestinių priemonių palūkanų normos rizikai valdyti. Paskolinių ir garantinių priemonių atveju, palūkanų normos pasikeitimai gali turėti netiesioginės įtakos atitinkamų priemonių įgyvendinimo eigai. Esant tikimybei, kad priemonės nebus įgyvendintos tokiomis sąlygomis ir tempais kaip buvo numatyta, yra nustatomos reikalingos peržiūrėti priemonės įgyvendinimo sąlygos, svarstomi alternatyvūs variantai, inicijuojamas priemonių keitimas ar priemonės įgyvendinimo stabdymas (nutraukimas).

Užsienio valiutos rizika

Bendrovė nesusiduria su užsienio valiutos rizika, kadangi visas Bendrovės turtas ir įsipareigojimai yra denominuoti eurais, o laikinai laisvos lėšos taip pat investuojamos tik į priemones, vykdomas eurais. Bendrovė nesinaudoja jokiais išvestinėmis finansinėmis priemonėmis užsienio valiutos rizikai valdyti.

VII. OPERACINĖ RIZIKA

Nuolatos kintančios finansų sektoriaus dalyvių veiklos sąlygos, griežtėjantys priežiūros institucijų reikalavimai ir auganti administruojamų finansinių priemonių įvairovė nulemia didėjančią administracinę naštą bei sukuria prielaidas atsirasti netinkamiems arba neįgyvendintiems vidaus kontrolės procesams, darbuotojų klaidoms ar neteisėtiems veiksams, informacinių sistemų sutrikimams ir kitoms operacinėms rizikoms. Operacinė rizika gali atsirasti bet kuriame „Invegos“ padalinyje, su ja gali susidurti bet kuris „Invegos“ darbuotojas. Visa tai nulemia poreikį laiku identifikuoti ir valdyti „Invegos“ veikloje kylančias rizikas. „Invegoje“ operacinė rizika yra valdoma užtikrinant tinkamą vidaus kontrolės sistemą, kuri apima:

- griežtų etikos standartų diegimą;
- rizikų identifikavimą ir valdymą;
- korupcijos prevencijos priemonių įgyvendinimą;
- interesų konfliktų identifikavimą ir valdymą;
- tinkamą struktūrinių padalinių veiklos kontrolę;
- informacijos ir informacinių sistemų saugumą;
- aiškiai nustatytas darbuotojų funkcijas, teises, pareigas ir atsakomybę;
- tinkamų priemonių, reikalingų darbuotojų funkcijoms atlikti įsigijimą, sukūrimą ir naudojimą;
- tinkamų sąlygų darbuotojų kvalifikacijai kelti užtikrinimą;
- tinkamą darbuotojų vykdomų funkcijų atskyrimą, t. y. teisių atlikti ūkines ir finansines operacijas suteikimo, jų vykdymo, įtraukimo į apskaitą ir saugojimo veiksnių išskaidymą keliems darbuotojams taip, kad būtų vengiama interesų konfliktų bei žmogiškos klaidos faktoriaus;
- tinkamą „Invegos“ vadovų informavimo sistemą;
- vidaus kontrolės sistemos veiksmingumo ir pakankamumo stebėjimą ir vertinimą.

„Invegoje“ vidaus kontrolės sistemos reguliavimas vykdomas vadovaujantis valdybos patvirtinta „Invegos“ vidaus kontrolės sistemos formavimo politika. Įgyvendinant efektyvią vidaus kontrolės sistemą, turi būti sukurtos politikos, metodikos, taisyklės, procedūros ir kitos tvarkos, užtikrinančios sėkmingą vidaus kontrolės sistemos funkcionavimą. Įmonės veiklos procesai, jų eiga, terminai, konkretūs reikalavimai turi būti tinkamai reglamentuoti konkrečių priemonių procedūrų vadovuose, kvietimo (pirkimo)

sąlygose kredito įstaigoms dėl finansinių priemonių įgyvendinimo, kituose vidaus teisės aktuose. „Invegos“ darbuotojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė išsamiai reglamentuota skyrių nuostatuose, darbuotojų pareiginiuose nuostatuose, konkrečių priemonių procedūrų vadovuose, metodikose ir kituose dokumentuose. Sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos bei jas vykdančys asmenys turi būti aiškiai atskirti.

VIII. ATITIKTIES RIZIKA

Už atitikties rizikos valdymą „Invegoje“ yra atsakingas generalinio direktoriaus paskirtas atitikties pareigūnas arba kitas jo funkcijas vykdančias „Invegos“ darbuotojas. Atitikties pareigūnas turėtų turėti pakankamai išsamių žinių ir patirties bei būti kompetentingas, kad galėtų prisiimti atsakomybę už atitikties funkcijos vykdymą ir užtikrinti jos veiksmingumą. Atitikties pareigūnas „Invegos“ organizacinėje struktūroje turi užimti tokią padėtį, kad atlikdamas savo užduotis jis galėtų veikti nepriklausomai.

Atitikties funkciją vykdančioms darbuotojams turėtų būti suteikti būtini įgaliojimai, kad šie galėtų veiksmingai atlikti savo pareigas, ir galimybė susipažinti su visa svarbia informacija, susijusia su „Invegos“ teikiamomis paslaugomis ar vykdoma veikla. Atitikties funkcija turi būti vykdoma nuolatos. Vykdam atitikties priežiūros veiklą reikėtų reguliariai stebėti visas „Invegos“ teikiamas paslaugas ir veiklos sritis bei atsižvelgti į atitikties riziką, susijusią su šiomis veiklos sritimis.

Atitikties rizikos valdymui, atsižvelgiant į konkrečios priemonės sąlygas, taikomi pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos Įstatymo reikalavimai. Atitikties rizikų valdymo stiprinimui yra parengti ir, atsižvelgiant į planuojamų priemonių plėtrą ir pobūdį, nuolat tobulinami pinigų plovimo ir kovos su terorizmu prevencijos įgyvendinimo reikalavimai, bendradarbiaujama su Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, vadovaujamosi jų nustatytais reikalavimais ir atsižvelgiama į Lietuvos banko rekomendacijas.

IX. RIZIKŲ VALDYMO PROCESAS

Rizikų valdymo procesas „Invegoje“ vykdomas etapais:

1. **RVSPDG sudarymas ir rizikų koordinatoriaus paskyrimas.** RVSPDG sudaro, jos sudėtį atnaujina ir rizikų valdymo koordinatorių paskiria generalinis direktorius.

2. **Rizikos veiksnių registro sudarymas.** Atliekant kasdienės veiklos rezultatų stebėseną ir (ar) organizuojant diskusijas, taip pat atsižvelgiant į interesų turėtojų nuomonę, RVSPDG ir rizikos valdymo koordinatorius reguliariai analizuoja „Invegos“ vidinę bei išorinę aplinką bei identifikuoja rizikos veiksnius, galinčius turėti arba turinčius įtakos „Invegoje“ vykstantiems procesams, siekiant nustatyti tikslų. Ne rečiau nei kartą per metus (paprastai, kiekvienų metų III - IV ketvirtį, jei nėra esminių priedaidų peržiūrėti rizikų registrą anksčiau) yra sudaromas rizikos veiksnių registras.

Sudarant rizikos veiksnių registrą yra nagrinėjami tokie išorinės aplinkos veiksniai:

- politiniai: Lietuvos ir kaimyninių šalių valstybinių institucijų sprendimų įtaka „Invegos“ veiklai, įskaitant ekonomikos reformas, mokesčių politiką, įstatymus susijusius su verslo aplinkos keitimu, darbo apmokėjimu ir (ar) sauga ir (ar) kita;
- ekonominiai: Lietuvos ir tarptautinės ekonomikos pokyčių įtaka Bendrovės veiklai, įskaitant bendrojo vidaus produkto augimą, ekonomikos vystymosi kryptis, tarptautinės prekybos pokyčius, naujų verslų steigimosi tendencijas, finansų rinkų vystymąsi, verslo finansavimo išteklių prieinamumą, finansų sistemos stabilumą;
- socialiniai: demografinių pokyčių, kaip gyventojų amžius, išsilavinimas, gyvenamoji vieta, turto pasiskirstymas įtaka Bendrovės veiklai;
- technologiniai: įrangos gedimų, inovacijų ir technologinių pokyčių rinkoje bei kibernetinių išpuolių įtaka Bendrovės veiklai;
- teisiniai: rizika, kad „Invega“ bus patraukta atsakomybėn vykdam veiklą, įstatymų numatyta tvarka dėl įsipareigojimų darbuotojams, finansų tarpininkams, ministerijoms ar kitiems partneriams nesilaikymo, teikiamų paslaugų kokybės ar kitų priežasčių.

Vidinės aplinkos rizikos veiksniai apima: tinkamą veiklos procesų organizavimą, darbui reikalingų resursų valdymą, veiklos tęstinumą ir vidaus kontrolės užtikrinimą, personalo ir reikiamų kompetencijų valdymą, interesų konfliktų valdymą, darbo kultūrą ir saugą, korupcijos ir sukčiavimo prevenciją, informacijos saugą ir kt.

Sudarant rizikos veiksnių registrą turi būti atsižvelgta į strateginių tikslų bei stebėsenos rodiklių pasiekimo rezultatus, auditų ir kitų patikrinimų ataskaitose pateiktus pastebėjimus ir rekomendacijas, darbuotojų užregistruotus neatitikimus, RVSPDG protokolus, rizikų valdymo priemonių plano ir korupcijos prevencijos programos priemonių planų įgyvendinimo ataskaitas bei kitus dokumentus, galinčius padėti identifikuoti rizikas.

3. **Rizikos veiksnių vertinimas.** Rizikos valdymo koordinatorius suformavęs rizikos veiksnių registrą (1 priedas) pateikia jį RVSPDG nariams, kurie pagal kompetenciją, atsižvelgiant į esamas vidaus kontrolės ir rizikos valdymo priemones, atlieka rizikų vertinimą. Į registrą patekę rizikos veiksniai įvertinami ir vėliau prioretizuojami, atsižvelgiant į RVSPDG konsensuso būdu įvertintus rizikos pasireiškimo tikimybę ir galimų įvykių poveikį.

Rizikos pasireiškimo tikimybės įvertinimas atliekamas remiantis istorine patirtimi ir atsižvelgiant į naujų ar numatomų aplinkybių įtaką. Tikimybės įvertinimui naudojama 5 (penkių) balų skalė, kai didesnis balas atitinka didesnę pasireiškimo tikimybę:

- 1 balas – reta – kai tokio pobūdžio įvykiai pasitaiko rečiau kaip kartą per 10 metų arba tikimybė, kad jie įvyks per artimiausius metus, yra mažesnė kaip 5 proc.;

- 2 balai – mažai tikėtina – kai tokio pobūdžio įvykiai įvyksta kartą per 5-10 metų arba tikimybė, kad jie įvyks per artimiausius metus, yra tarp 5-15 proc.;
- 3 balai – galima – kai tokio pobūdžio įvykiai įvyksta kartą per 2-5 metus arba tikimybė, kad jie įvyks per artimiausius metus, yra tarp 15-30 proc.;
- 4 balai – tikėtina – kai tokio pobūdžio įvykiai įvyksta kartą per 1-2 metus arba tikimybė, kad jie įvyks per artimiausius metus, yra tarp 30-50 proc.;
- 5 balai – labai tikėtina – kai tokio pobūdžio įvykiai paprastai vyksta kiekvienais metais arba tikimybė, kad jie įvyks per artimiausius metus, yra didesnė kaip 50 proc.

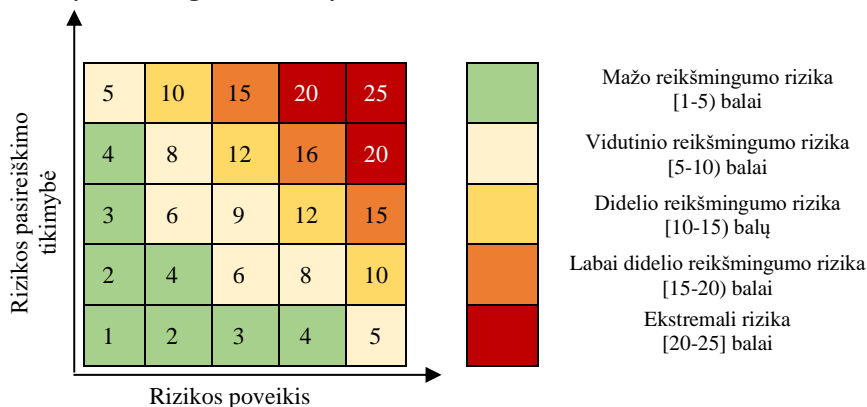
Rizikos veiksnio tikėtinas poveikis vertinamas atsižvelgiant į galimą įtaką „Invegos“ finansinei būklei, veiklos tęstinumui, reputacijai ar strateginių tikslų pasiekimui. Poveikio įvertinimui naudojama 5 (penkių) balų skalė, kai didesnis balas atitinka didesnį poveikį:

Skaitinė reikšmė	Poveikis	Finansinei būklei	Veiklos tęstinumui	Reputacijai	Strateginių tikslų pasiekimui
5	Labai didelis	Nuostolis virš 500 000 EUR	Laikiniai arba neribotai nutraukiama visos „Invegos“ veikla	Ilgalaikis, praktiškai neištaisomas, stipriai paplitęs neigiamas poveikis reputacijai	Grėsmė strateginių tikslų įgyvendinimui, sukelianti poreikį peržiūrėti veiklos strategiją
4	Didelis	Nuostolis nuo 200 000 iki 500 000 EUR	Reikšmingas veiklos sutrikimas daugelyje veiklos procesų (kelių skyrių veiklos sutrikimai)	Didelis, sunkiai ištaisomas, gana stipriai paplitęs neigiamas poveikis reputacijai	Grėsmė atskirų strategijoje suplanuotų rodiklių pasiekimui, bet ne strateginių tikslų pasiekimui
3	Vidutinis	Nuostolis nuo 50 000 iki 200 000 EUR	Veiklos sutrikimas keliuose veiklos procesuose (skyrus veiklos sutrikimas)	Vidutinis, ištaisomas, vidutiniškai paplitęs neigiamas poveikis reputacijai	Gali nulemti nedidelį vėlavimą vykdyti suplanuotus veiklos uždavinius ir yra sunkiai ištaisoma
2	Mažas	Nuostolis nuo 10 000 iki 50 000 EUR	Greitai atstatomas veiklos sutrikimas viename iš procesų, nedarantis reikšmingos įtakos kitiems veiklos procesams	Mažas, lengvai ištaisomas, mažai paplitęs poveikis reputacijai	Gali nulemti nedidelį vėlavimą vykdyti suplanuotus veiklos uždavinius, bet nesunkiai ištaisoma
1	Labai mažas	Nuostolis mažesnis kaip 10 000 EUR	Nežymus, greitai atstatomas veiklos sutrikimas viename iš procesų, nedarantis įtakos kitiems veiklos procesams	Minimalus, sunkiai apibrėžiamas poveikis reputacijai	Poveikio strateginių tikslų įgyvendinimui iš esmės neturėtų

4. Rizikos veiksnių prioretizavimas. Rizikos valdymo koordinatorius atlieka RVSPDG narių atlikto vertinimo apibendrinimą:

- užfiksuoja kiekvieno rizikos veiksnio tikimybės ir poveikio finansinei būklei, veiklos tęstinumui, reputacijai ir strateginių tikslų pasiekimui vertinimus;
- apskaičiuoja tikimybės ir poveikio vertinimų sandaugas ir taip nustato kiekvieno veiksnio reikšmingumą finansinei būklei, veiklos tęstinumui, reputacijai ir strateginių tikslų pasiekimui (viso keturi įverčiai kiekvienam veiksniai);
- bendras rizikos veiksnio reikšmingumo įvertis yra didžiausia iš keturių b punkte apskaičiuotų sandaugų.
- rizikos veiksnio reikšmingumas nustatomas kaip:
 - mažas – kai jo bendras reikšmingumo įvertis yra mažesnis kaip 5 balai;
 - vidutinis – kai jo bendras reikšmingumo įvertis yra nuo 5 iki 10 balų;
 - didelis – kai jo bendras reikšmingumo įvertis yra nuo 10 (imtinai) iki 15 balų;
 - labai didelis – kai jo bendras reikšmingumo įvertis yra nuo 15 (imtinai) iki 20 balų;
 - ekstremalus – kai jo bendras reikšmingumo įvertis siekia 20 balų ar daugiau.

1 paveikslas. Rizikos veiksnių reikšmingumo nustatymas

5. **Rizikų valdymo priemonių plano sudarymas.** Didelio, labai didelio ir ekstremalaus reikšmingumo rizikos veiksniai įtraukiami į rizikos valdymo priemonių planą (2 priedas). Mažo ir vidutinio reikšmingumo rizikos veiksniai laikomi toleruojamais, nebent vadovybė ar RVSPDG mato būtinybę valdyti šią mažo ar vidutinio reikšmingumo riziką. Jeigu identifiкуotas rizikos veiksnys gali turėti 4 arba 5 poveikio lygio įtaką „Invegos“ veiklos tęstinumui, tokių įvykių (nepriklausomai nuo jų atsiradimo tikimybės) sukeltų situacijų suvaldymas privalo būti numatytas veiklos tęstinumo užtikrinimo planuose.

Priklausomai nuo „Invegos“ galimybių valdyti riziką ir tam reikalingų išteklių, visiems į rizikos valdymo priemonių planą įtrauktiems rizikos veiksniams „Invega“ pasirenka vieną iš galimų rizikos valdymo būdų:

- rizikos eliminavimą, kai vykdoma rizikos prevencija, efektyvinant tam tikrą veiklos procesą, atsisakant, perduodant ar įgyjant funkcijų, nustatant atitinkamas vidaus kontrolės priemones, kitaip mažinant galimą rizikos veiksnių įtaką;
- rizikos sumažinimą, kai rizikos veiksnio tikimybė ir poveikis apribojami stiprinant vidaus kontrolės procedūras, nustatant papildomas kontrolės priemones, keičiant veiklos procesus, įgyvendinant kitas organizacines, vadybines, technines ar teisine priemones;
- rizikos perkėlimą, kai rizika perkeliama deleguojant funkcijas ir su jomis susijusią atsakomybę trečiajai šaliai bei nustatant atitinkamą pareigų ir atsakomybių perskirstymą;
- rizikos prisiėmimą, kai rizikos veiksniai žinomi, bet dėl „Invegos“ vertinimu ribotų galimybių jai valdyti arba kai rizikos valdymas reikalauja nepagrįstai didelių išteklių, rizika yra toleruojama. Tokia rizika yra nuolat stebima, o esant esminiams neigiamiems pokyčiams, rizikos savininkas teikia siūlymus dėl reagavimo į padidėjusią riziką;
- rizikos vengimą, kai rizikos išvengiama nepradedant arba nebetęsiant riziką sukeliančių veiksnių.

Rizikos valdymo priemonės gali būti:

- techninės (pavyzdžiui, įvairūs davikliai, nedegančios archyvinės spintos, atsarginio kopijavimo įranga, informacinių technologijų ir informacinių sistemų priemonių dubliavimas ir pan.);
- informacinės (veiklos vertinimo rodikliai, kontrolės priemonių stebėseną ir pan.);
- organizacinės (procedūros, veiklos planai, kvalifikacijos kėlimo planai, pakeitimai ir pan.);
- teisinės (sutartiniai trečios šalies įsipareigojimai užtikrinti teikiamų finansinių paslaugų kokybę ir pan.);
- finansinės (rezervų formavimas, draudimas, baudos, finansinės sankcijos ir pan.).

Atskiriems rizikoms veiksniams valdyti gali būti taikomos įvairios rizikos valdymo priemonės arba jų deriniai. Taip pat gali būti nustatomi pagrindiniai rizikos vertinimo rodikliai bei jų siektinos bei toleruotinos reikšmės. Sprendimą dėl mažo, vidutinio (kai nusprendžiama tokias rizikas valdyti) ir didelio reikšmingumo rizikos veiksnių valdymo priemonių parinkimo priima RVSPDG. Apie nustatytus labai didelio ir ekstremalaus reikšmingumo rizikos veiksnius yra informuojama valdyba, kuri pritaria RVSPDG siūlomoms rizikos valdymo priemonėms arba savo nuožiūra nustato kitas.

Pasirinkus rizikos valdymo priemonę nustatomi jų įgyvendinimo terminai, paskiriami už rizikos stebėjimą ir nustatytų jos valdymo priemonių įgyvendinimą bei su tuo susijusios informacijos teikimą atsakingi asmenys (paprastai tai – rizikos savininkai).

6. **Stebėseną.** Nuolatinę rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo stebėseną vykdo rizikos savininkas. Nustatytų rizikų ir rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo stebėsenos rezultatai, užpildant 3 priedą, „Invegos“ generaliniam direktoriui teikiami susipažinti reguliariai, tačiau ne rečiau kaip kas ketvirtį, o valdybai kas pusę metų teikiamos ataskaitos apie labai didelio ir ekstremalaus reikšmingumo rizikos veiksnių valdymą. Apie esmines rizikas, keliančias grėsmę Bendrovės veiklos tęstinumui, taip pat apie labai didelio ir ekstremalaus reikšmingumo rizikas, kurių faktinė reikšmė viršijo nustatytą tolerancijos reikšmę, „Invegos“ generalinis direktorius ir valdyba yra informuojami nedelsiant.

2 paveikslas. Trijų linijų modelio pritaikymas „Invegoje“ schema

„Invegoje“ pirmos linijos funkcijas atlieka vadovybė ir už konkrečias funkcijas atsakingi darbuotojai, kurie susiduria su rizikomis ir jas identifikuoja. Antros linijos funkcijas atlieka Valdyba, RVSPDG, išoriniai auditoriai ir kt. Trečios linijos funkcijas atlieka „Invegos“ vidaus auditas, kuris užtikrina nepriklausomumą. Priežiūros funkcijos vykdytojai „Invegoje“ yra Stebėtojų taryba ir akcininkas. Visos schemoje nurodytos dalys bendradarbiaudamos kuria vertę organizacijai ir ją saugo.

X. RIZIKŲ VALDYMO SISTEMOS AUDITAS (VIDAUS AUDITO FUNKCIJA)

Siekiant nustatyti, kad pagrindinės rizikos yra tinkamai nustatytos, valdomos ir apie jas atskleidžiama informacija, taikomos rizikų valdymo sistemos ir atskirų priemonių veiksmingumo vidaus auditas, kurį turi atlikti funkciškai atskirtas ir nepriklausomai veikiantis darbuotojas (ar padalinys), kuriam pavestos tokios funkcijos, turintis tinkamą kvalifikaciją ir kompetenciją (toliau – vidaus auditorius).

Vidaus auditorius „Invegos“ stebėtojų tarybos nustatytu periodiškumu pagal patvirtintą planą turi tikrinti ir vertinti, ar vidaus kontrolės sistema yra veiksminga ir ne rečiau kaip kartą per metus teikti rašytines su vidaus audito klausimais susijusias ataskaitas.

Taip pat vidaus auditorius turi:

- prižiūrėti, stebėti, vertinti ir teikti rekomendacijas dėl rizikų valdymo sistemos tobulinimo;
- konsultuoti ir teikti rekomendacijas, atsižvelgiant į atlikto audito rezultatus;
- tikrinti, kaip laikomasi nurodytų rekomendacijų.

XI. RIZIKŲ VALDYMO PROCESO DALYVIAI IR JŲ ATSAKOMYBĖS

Rizikų valdymo proceso dalyvių atsakomybės nustatytos, vadovaujantis „Invegos“ įstatais ir kitais išorės ir vidaus teisė aktais. Žemiau esančioje lentelėje detaliau pateikiamos Rizikų valdymo proceso dalyvių atsakomybės:

Proceso dalyvis	Atsakomybės
Stebėtojų taryba	<ul style="list-style-type: none"> - svarsto ir tvirtina Bendrovės veiklos strategiją, analizuoja ir vertina informaciją apie Bendrovės veiklos strategijos įgyvendinimą; - renka valdybos narius ir atšaukia juos iš pareigų; - prižiūri valdybos ir Bendrovės vadovo veiklą, remiantis vidaus audito rezultatais ir kita jiems prieinama informacija, įsitikina, kad numatyto rizikų valdymo proceso laikomasi; - teikia pastabas ir pasiūlymus dėl rizikų valdymo proceso tobulinimo; - stebi vidaus kontrolės, rizikos valdymo ir vidaus audito sistemų veiksmingumą;

Vidaus auditorius	<ul style="list-style-type: none"> - veikia kaip patariamasis stebėtojų tarybos organas; - prižiūri, stebi, vertina ir teikia rekomendacijas dėl rizikų valdymo sistemos tobulinimo; - nustatyti periodiškumu atlieka centralizuotą „Invegoje“ taikomų Rizikų valdymo sistemos ir atskirų priemonių veiksmingumo vidaus auditą, siekiant nustatyti, kad pagrindinės rizikos yra tinkamai nustatytos, valdomos ir apie jas atskleidžiama informacija; - gautos ir susistemintos informacijos apie rizikų valdymą pagrindu teikia rekomendacijas stebėtojų tarybai;
Valdyba	<ul style="list-style-type: none"> - užtikrina, kad Politikos nuostatos atitinka „Invegos“ veiklos strategiją, misiją, viziją, vertybes ir galiojančius teisės aktus; - supranta ir nustato Bendrovės rizikos apetitą; - nuolat komunikuoja su vadovybe, siekiant pagerinti rizikų valdymą Bendrovėje; - skatina vadovybę vadovautis Rizikų valdymo procesu ir integruoti jį į planavimo, sprendimų priėmimo ir kontrolės procesus; - kartą per metus tvirtina kritinių ir labai didelių rizikų valdymo priemonių planą, įsitikinę, kad jis atitinka ilgalaikius „Invegos“ tikslus; - kas pusę metų vykdo reikšmingiausių rizikų valdymo priemonių įgyvendinimo kontrolę; - svarsto ir tvirtina vidaus kontrolės sistemos organizmo, atidėjinių ir kitas politikas;
Generalinis direktorius	<ul style="list-style-type: none"> - sudaro RVSPDG ar kitą kolegialų organą, kuris atsakingas už „Invegos“ veiklos rizikos identifikavimą, vertinimą, rizikos valdymo priemonių taikymo ir įgyvendinimo priežiūrą bei pasiūlymų, susijusių su rizikos valdymu teikimą „Invegos“ generaliniam direktoriui; - įsitikinęs, kad jis atitinka Bendrovės ilgalaikius tikslus, tvirtina rizikų valdymo priemonių planą, išskyrus tų rizikų, kurių valdymo priemones nustato valdyba; - skatina „Invegos“ darbuotojus vadovautis rizikų valdymo procesu ir nustatytais principais; - skatina darbuotojus prieš priimant sprendimus įvertinti galimas rizikas; - skatina darbuotojus valdyti rizikas ir atvirai bei ryžtingai komunikuoti apie jas; - siekia įsitikinti, kad „Invegos“ darbuotojai turi pakankamus įrankius identifikuoti, vertinti, prioretizuoti rizikas ir jų valdymo priemones bei jomis naudojasi; - inicijuoja neeilinius rizikos valdymo priemonių aptarimus, „Invegos“ viduje ar išorėje įvykus pokyčiams, kurie gali turėti reikšmingos neigiamos įtakos Bendrovės tikslų pasiekimui; - nedelsiant informuoja valdybą apie esmines rizikas, keliančias grėsmę Bendrovės veiklos tęstinumui;
RVSPDG	<ul style="list-style-type: none"> - dalyvauja rizikų valdymo priemonių ir rizikų stebėsenoje Bendrovėje; - renka informaciją iš trečiųjų šalių, pvz., auditorių, apie suvokimą ir prielaidas valdant rizikas; - kartą per metus peržiūri ir įvertina pagrindines „Invegos“ rizikas ir vykstančius pokyčius verslo aplinkoje; - rizikos valdymo koordinatoriaus prašymu teikia jam informaciją apie tikėtinas rizikas ir atlieka rizikos veiksmų registre esančių rizikų vertinimą; - nustato rizikų savininkus; - prioretizuoja rizikų valdymo priemones;
Rizikos valdymo koordinatorius	<ul style="list-style-type: none"> - atsakingas už Politikos peržiūrą ir savalaikį atnaujinimą. Atsižvelgiant į įvairių auditų ir patikrinimų rekomendacijas dėl rizikos valdymo proceso organizavimo „Invegoje“ ir RVSPDG narių bei kitų „Invegos“ darbuotojų pateiktas pastabas, teikia pasiūlymus dėl rizikų valdymo sistemos principų tobulinimo; - inicijuoja ir koordinuoja rizikos valdymo procesus; - apibendrina iš RVSPDG narių ir kitų šaltinių surinktą informaciją apie tikėtiną riziką, ją susistemina ir pateikia rizikos veiksmų registrą RVSPDG; - susistemina rizikos veiksmų registro vertinimo rezultatus ir teikia siūlymus RVSPDG dėl galimų rizikos valdymo priemonių ir jų įgyvendinimo terminų; - kartą per ketvirtį apibendrina rizikos savininkų teikiamą informaciją apie rizikos valdymo priemonių plano įgyvendinimą ir teikia ataskaitą generaliniam direktoriui; - kas pusę metų teikia valdybai ataskaitą apie jos nustatytų reikšmingų rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimą; - prireikus konsultuoja „Invegos“ darbuotojus dėl tinkamo rizikos valdymo ir teikia siūlymus bei inicijuoja veiksmus didinančius rizikos valdymo sistemos efektyvumą ir rezultatyvumą;
Rizikų savininkas	<ul style="list-style-type: none"> - dalyvauja rizikų valdymo procese nustatant ir analizuojant rizikas; - siūlo rizikų valdymo priemones; - nuolat stebi identifikuotas rizikas, taiko nustatytas rizikų valdymo priemones ir vertina netoleruotinos rizikos pasireiškimo galimybes; - kas ketvirtį pildo jam priskirtų rizikos valdymo priemonių įgyvendinimo ataskaitas; - nedelsiant informuoja generalinį direktorių ir RVSPDG apie padidėjusią rizikų, kurių savininku jis yra, grėsmę Bendrovės veiklos tęstinumui; - identifikuoja naujas rizikas.

1 priedas. Rizikos veiksmų registras ir vertinimas

20__ m. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
rizikų valdymo registras ir įvertinimas

(data, protokolo Nr.)

Nr.	Rizikos pavadinimas	Rizikos aprašymas	Rizikos tikimybės įvertinimas	Rizikos poveikio įvertinimas				Bendras reikšmingumo balas	Reikšmingumo lygis
				Finansams	Veiklos tęstinumui	Reputacijai	Strateginių tikslų pasiekimui		

2 priedas. Rizikų valdymo priemonių planas

20__ m. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
rizikų valdymo priemonių planas

(data, protokolo Nr.)

1	2	3	4	5				
Nr.	Rizikos pavadinimas	Reikšmingumo balas	Valdymo būdas	Valdymo priemonės				
				Valdymo priemonės pavadinimas	Valdymo priemonės tipas	Esama ar nauja	Priemonės įgyvendinimo data	Atsakingas darbuotojas ar skyrius

6			7	8	9
Pagrindiniai rizikos vertinimo rodikliai (PRR) (jeigu nustatoma)			Tikėtina rizikos tikimybės reikšmė pritaikius valdymo priemones	Tikėtina rizikos poveikio reikšmė pritaikius valdymo priemones	Tikėtinas rizikos reikšmingumas balais pritaikius valdymo priemones
Pavadinimas	Siektina reikšmė	Tolerancijos reikšmė			

3 priedas. Rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo ataskaita

20__ m. UAB „Investicijų ir verslo garantijos“
rizikų valdymo priemonių plano įgyvendinimo ataskaita

(data, protokolo Nr.)

1 Nr.	2 Rizikos pavadinimas	3 Reikšmingumo balas	4 Valdymo būdas	5 Valdymo priemonės				
				Valdymo priemonės pavadinimas	Valdymo priemonės tipas	Esama ar nauja	Priemonės įgyvendinimo data	Atsakingas darbuotojas ar skyrius

6 Pagrindiniai rizikos vertinimo rodikliai (PRR) (jeigu nustatoma)				7 Įgyvendinimo eiga ir kitos pastabos
Pavadinimas	Siektina reikšmė	Tolerancijos reikšmė	Faktinė reikšmė	